

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕЛІ ЕКОЛОГО-ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО РЕГІОНУ

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF REALIZATION OF THE MODEL OF ECOLOGICALLY BALANCED DEVELOPMENT OF THE RURAL REGION

У статті на основі авторського теоретико-методичного підходу до формування моделі еколого-збалансованого розвитку науково обґрунтовано організаційно-економічний механізм з відповідним інструментарієм, що ґрунтується на визначених принципах побудови механізму, обґрунтуванні організаційних інструментів прямої дії та економічних інструментів побічної дії екологічної спрямованості з урахуванням галузевого і територіального підходів до збалансування еколого-економічного розвитку сільського регіону. Також науково обґрунтовано впровадження еколого-збалансованої моделі розвитку сільського регіону, яке є можливим лише завдяки впровадженню системи вирішення конфліктів інтересів між природокористувачами сільського регіону під час використання земельних і водних ресурсів на основі впровадження системи важелів і методів збалансування економічного розвитку, що ґрунтується на теоретичному підході комплексного використання ресурсів для аграрного сектору.

Ключові слова: еколого-збалансована модель, економічний розвиток, аграрний сектор, сільськогосподарське підприємство, сільська територія, сільський регіон, організаційно-економічний механізм, економічні інструменти, організаційні інструменти.

В статті на основі авторського теоретико-методичного підходу к формированию

модели эколого-сбалансированного развития научно обоснован организационно-экономический механизм с соответствующим инструментарием, основанный на определенных принципах построения механизма, обосновании организационных инструментов прямого действия и экономических инструментов побочного действия экологической направленности с учетом отраслевого и территориального подходов к сбалансированию эколого-экономического развития сельского региона. Также научно обосновано внедрение эколого-сбалансированной модели развития сельского региона, которое является возможным только благодаря внедрению системы разрешения конфликтов интересов между природопользователями сельского региона при использовании земельных и водных ресурсов на основе внедрения системы рычагов и методов сбалансирования экономического развития, основанной на теоретическом подходе комплексного использования ресурсов для аграрного сектора.

Ключевые слова: эколого-сбалансированная модель, экономическое развитие, аграрный сектор, сельскохозяйственное предприятие, сельская территория, сельский регион, организационно-экономический механизм, экономические инструменты, организационные инструменты.

УДК 504.062.2:502.63:631.6

<https://doi.org/10.32843/bSES.59-37>

Нижеголенко К.С.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин та економічної теорії, начальник навчального відділу ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права»

Nyzheholenko Kateryna

International University of Business and Law Ukraine

The article on the basis of the author's theoretical and methodological approach to the formation of the model of ecologically balanced development scientifically substantiates the organizational and economic mechanism with appropriate tools, which are based on certain principles of mechanism construction, substantiation of organizational tools of direct action and economic side effects, territorial approaches to balancing the ecological and economic development of the rural region. The research was performed through theoretical, methodological and scientific-practical principles of formation and development of the model and mechanisms of its implementation. The formation of ecologically balanced economic development of an agricultural enterprise is not only an urgent issue, but also a difficult one. Establishment of minimum environmental standards for agricultural enterprises, development of programs for the rational use of natural resources together with relevant economic indicators is impossible without the integration of environmental constraints in the economic development of agricultural enterprises, agricultural sector and rural areas. The introduction of an ecologically balanced model of rural development is scientifically substantiated, which is possible only due to the introduction of a system for resolving conflicts of interest between nature users in rural areas when using land and water resources based on the introduction of levers and methods of balancing economic development. Resources for the agricultural sector, areas of residence of the population – cities and towns, waste accumulation and use of natural resources for recreation. Thus, as a result of research and in order to prevent conflicts of interest, a system of levers and methods for resolving possible conflicts has been developed and scientifically substantiated, which complement the organizational and economic mechanism of implementing ecologically balanced model of economic development of Kherson rural region.

Key words: ecologically balanced model, economic development, agrarian sector, agricultural enterprise, rural territory, rural region, organizational and economic mechanism, economic instruments, organizational instruments.

Постановка проблеми. Після дослідження та розроблення авторської еколого-збалансованої моделі економічного розвитку сільського регіону актуальним залишається застосування на практиці організаційно-економічного механізму, відповідного інструментарію, важелів та методів регулювання процесу природокористування та охорони навколишнього природного середовища, який має забезпечити екологічне збалансування економічного розвитку аграрних підприємств,

аграрного сектору економіки та сільських територій як невід'ємних складових частин сільського регіону. Сталий розвиток передбачає узгодження між економічним та соціальним розвитком суспільства й збереження довкілля за допомогою організаційно-економічного механізму реалізації еколого-збалансованої моделі економічного розвитку Херсонського сільського регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти актуальних со-

годні питань вирішення економіко-екологічних проблем сільських територій, розвитку збалансованого природокористування, розроблення та наукового обґрунтування еколого-збалансованих моделей сталого розвитку сільського господарства й сільських територій розглядали В.В. Барановський [1], В.В. Волошин [2], Л.Є. Купінець [3], С.І. Мельник [4], Д.Х. Медоуз [5], В.М. Трегобчук [7], Т.Ю. Туниця [9], О.І. Фурдичка [10], С.К. Харічков [11], Є.В. Хлобистов [12] та інші вчені.

Сьогодні відсутні напрацювання науковців щодо розроблення моделі збалансування складних соціо-еколого-економічних систем та механізмів реалізації цих моделей у зоні зрощення Південного регіону України. Також необхідно розробити дієвий механізм та інструментарій реалізації напрямів екологічного збалансування економічного розвитку сільського регіону зрощення. Саме невирішеність цих проблем визначила мету й завдання наукового дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження формування й розроблення дієвого механізму та інструментарію щодо реалізації напрямів екологічного збалансування економічного розвитку сільського регіону зони зрощення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розроблена та науково обґрунтована модель еколого-збалансованого економічного розвитку сільського регіону повинна відповідати концептуальним вимогам, що регламентуються економічними, екологічними програмами розвитку аграрного сектору й сільських територій; проектами запровадження екологічно безпечних технологій вирощування сільськогосподарських культур; організаційним інструментарієм і напрямами екологізації аграрних підприємств та розвитку сільських територій.

Розроблена модель екологічного збалансування економічного розвитку сільського регіону реалізується за допомогою організаційно-економічного механізму і відповідного інструментарію, а саме організаційного, економічного та еколого-економічного. Організаційно-економічний механізм можна розглядати як у широкому розумінні, так і в більш вузькому.

Виходячи з широкого розуміння й визначення організаційно-економічного механізму, можемо сказати, що це система організаційно-економічних заходів, які регулюють систему природокористування та забезпечують охорону навколишнього середовища. Механізм розглядається як управління природокористуванням на різних ієрархічних рівнях відповідно до наявного законодавчо-нормативного поля.

Якщо ми розглядаємо організаційно-економічний механізм конкретного підприємства, то інструменти цього механізму мають спеціальний характер і пристосовуються до конкретного підприємства з конкретними видами його виробничої

діяльності. Розвиток і діяльність будь-якої галузі пов'язані з використанням екологічних послуг, тому актуальними є питання екологічної безпеки господарської діяльності.

Організаційно-економічний механізм має дві складові частини. Організаційна складова частина регулює адміністративну діяльність у сфері природокористування та відповідальності за природокористування, а економічна складова частина передбачає економічні інструменти впливу на природокористувача. Економічна складова частина організаційно-економічного механізму, якщо йдеться про вплив господарської діяльності на навколишнє середовище, включає економічні інструменти екологічного спрямування, а саме еколого-економічні інструменти.

Концепція формування організаційно-економічного механізму передбачає формування конкретного інструментарію щодо господарської та виробничої діяльності підприємств у цій галузі. Практичними об'єктами нашого дослідження є аграрні підприємства зони зрощення Херсонського сільського регіону, тому для нас є актуальним формування відповідного інструментарію щодо зниження негативного впливу господарської діяльності на навколишнє середовище, природні ресурси і людину, а з іншого боку, завданням механізму є вирішення продовольчої безпеки в регіоні, країні та світі. За нераціонального використання природних ресурсів і недосконалої технологій вирощування сільськогосподарських культур, нераціонального використання земельних ресурсів, зрошувальних систем і зрошувальної води вагомим заходом регулювання розвитку галузі є скорочення природного базису аграрного сектору економіки. При цьому ефективними інструментами організаційно-економічного механізму є орендна плата за земельні ресурси, регулювання землекористування, стимулювання консервації деградованих земель, збільшення експлуатаційних витрат на використання зрошувальних систем, прозорий механізм формування вартості зрошувальної і питної води, штрафи за деградацію земель і нераціональне їх використання.

Застосування стимулюючих інструментів для подальшого розвитку аграрного сектору економіки передбачає збільшення площі сільськогосподарських земель, збільшення площі земель, що зрошуються, збільшення обсягів використання зрошувальної води, застосування хімізації, внесення органічних і мінеральних добрив. Тут можливі умови для виникнення екологічних проблем у зоні сільськогосподарської діяльності.

Умовою розроблення ефективного організаційно-економічного механізму є погодження його як на вертикальному рівні управління природокористуванням та охороною навколишнього середовища, так і на рівні аграрного підприємства; на

рівні технологічного ланцюга цього підприємства під час використання природних ресурсів для виробництва сільськогосподарської продукції та її реалізації ці рівні не повинні суперечити один одному.

Згідно із Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» в Україні розроблені організаційно-адміністративні методи управління природокористуванням та охороною навколишнього середовища, що має забезпечувати екологічну безпеку в країні та регіонах. Однак ефективність дії цих методів бажає бути кращою. Якщо йдеться про організаційно-адміністративні методи та інструменти, то передбачаємо роботу адміністративних менеджерів. Однак досвід регулювання природокористування показує, що використання тільки організаційно-адміністративних інструментів не є ефективним, тому доповнення цих інструментів економічними та еколого-економічними формує більш ефективний механізм регулювання природокористування, екологічної безпеки та охорони навколишнього середовища. Організаційно-адміністративні інструменти є інструментами прямої дії, а еколого-економічні – інструментами непрямої (побічної) дії.

Економічні та еколого-економічні інструменти в системі організаційно-економічного механізму тісно пов'язані з адміністративно-правовими інструментами. Під час реалізації організаційно-економічного механізму на державному рівні організаційну складову частину забезпечують Президент, Верховна Рада, Кабінет Міністрів, міністерства і відомства виконавчої влади, регіональна влада та органи місцевого самоврядування. На рівні підприємства такими органами є керівництво та система менеджменту на підприємстві. Всі ці органи, використовуючи організаційні інструменти, адміністративні та правові обмеження, застосовують також еколого-економічні та економічні інструменти.

До спеціальних державних органів належать ці відомства, яка виконують природоохоронну функцію. До органів місцевого самоврядування належать функції, які прописані у їх статутах і закріплені законодавчо. Об'єктами дії організаційно-економічного механізму є як юридичні, так і фізичні особи незалежно від виду їх діяльності.

Принципи побудови організаційно-економічного механізму складають основу формування механізму та його інструментарію. Основними принципами з огляду на законодавчу базу є платність використання природних ресурсів; охорона навколишнього середовища; модернізація виробництва; наукове обґрунтування; екологічна безпека; оптимальний розрахунок витрат на охорону навколишнього середовища; економічна відповідальність; принцип компенсації; баланс між економічними стимулюванням та економічними санк-

ціями; баланс між матеріальними та моральними стимулами; створення екологічних фондів.

Організаційно-економічний механізм управління охороною навколишнього природного середовища включає низку інструментів плати за використання природних ресурсів; плати за забруднення навколишнього природного середовища; плати за розміщення відходів; системи адміністративного, правового й організаційного забезпечення стимулювання економічної відповідальності; системи екологічних фондів; системи екологічного аудиту, страхування, сертифікації і стандартизації.

Всі ці групи інструментів організаційно-економічного механізму об'єднують конкретні види впливу на природокористувачів, а також самі є системами впливу. Ускладнення економічних відносин у системі ринкової економіки приводить до вдосконалення вже наявних інструментів і появи нових для управління природокористуванням, а також забезпечення ресурсозберігаючого природокористування й охорони навколишнього середовища.

Плата за природні ресурси (рента) – це плата за користування земельними ресурсами, що є складовою частиною доходів землекористувачів і представлена у вигляді абсолютної ренти у державний бюджет. Загалом плата за природні ресурси (землю, воду, надра, ліси тощо) має три складові частини плати, такі як виплати за право користуватись природними ресурсами; плати й штрафи за забруднення природного середовища; відрахування на відновлення та охорону природних ресурсів. Законодавством України встановлені такі види плати за користування землею, як земельний податок, орендна плата, нормативна та економічна вартість земельної ділянки сільськогосподарського призначення.

Система виплат за природні ресурси стала основним важелем економічного механізму в системі охорони навколишнього середовища, регулюванні природокористування та забезпечення раціонального використання природних ресурсів. Однак з часом виникає необхідність удосконалення системи плати за природні ресурси, зараз це має відбутися за такими напрямками: врахування рівня інфляції під час визначення ставок податків і плати; більш чітке й повне врахування галузевих особливостей забруднення навколишнього середовища під час розрахунку плати за ресурси; удосконалення системи, що формує види забруднювачів навколишнього середовища, врахування наявності зрошувальних і дренажних систем на сільськогосподарських землях під час визначення плати за земельні ресурси, зняття мораторію на обіг сільськогосподарських земель, запровадження рентного підходу у сфері водокористування.

Економічне стимулювання є складовою частиною організаційно-економічного механізму і має велике значення для забезпечення раціонального природокористування, охорони навколишнього середовища та екологічної безпеки в процесі господарської діяльності. Без використання економічного та еколого-економічного інструментарію забезпечити виконання організаційно-адміністративних і правових інструментів неможливо. Останнім часом стимулюванню приділяється все більше уваги й значення, оскільки тільки адміністративними санкціями неможливо охороняти навколишнє природне середовище.

Економічні інструменти забезпечують (за допомогою важелів) досягнення цілей державної політики у сфері використання, відновлення, охорони природно-ресурсного потенціалу та природних об'єктів. Застосування державними органами виконавчої влади ринкових інструментів в межах визначених повноважень та адміністративно-управлінських функцій, які реалізуються за допомогою умов і стимулів в системі природокористування, є актуальним під час здійснення державної екологічної політики.

Для формування організаційно-економічного механізму визначаємо групи інструментів, які забезпечують організаційну та економічну складові частини з екологічним спрямуванням. Групи інструментів, які мають пряму дію на об'єкт природокористування, – це організаційні інструменти, що поділяються на адміністративно-правові й законодавчі. До адміністративно-правових належать інституціональне регулювання природокористування; раціональне природокористування; відповідальність; повернення збитків за нераціонального природокористування; ефективність природоохоронної діяльності для наповнення державного бюджету; екологічні фонди. До законодавчих належать стандарти, закони, постанови, державні кадастри, норми, нормативи, дозволи, заборони, ліміти і ліцензії. Економічні інструменти екологічної спрямованості мають побічну дію і поділяються на такі групи: стимулюючі, інструменти відповідальності та інструменти підтримки. До інструментів стимулюючих належать плата (штрафи) за негативний вплив на навколишнє природне середовище; ліміти на викиди й скиди забруднюючих речовин і мікроорганізмів; ліміти на розміщення відходів виробництва; податкові пільги під час запровадження ресурсозберігаючих технологій, використання вторинної сировини та переробки відходів виробництва; податкові пільги під час використання відновлюваних джерел енергії; екологічні експерти проєктів; екологічні відносини та погодження; компенсаційні виплати; екологічні фонди; платежі (штрафи); пільгове оподаткування і кредитування підприємств; оцінювання впливу господарської діяльності на навколишнє природне

середовище; підтримка інноваційної діяльності; прогнозування розвитку соціо-еколого-економічної системи; програми та гранти у сфері охорони навколишнього середовища; аукціони природних ресурсів.

Сутність підвищення норм амортизації основних виробничих природоохоронних фондів полягає в тому, щоби швидше окупити природоохоронні споруди й мати можливість замінити їх на більш інноваційні, отже, самим сприяти впровадженню досягнень науково-технічного прогресу. Однак в умовах економічної кризи та підвищеної прогресуючої інфляції ці заходи не є ефективними, оскільки кількість фінансових ресурсів, які накопичуються в процесі підвищеної амортизації, не можуть забезпечити оновлення основних природоохоронних споруд. Саме тому в Україні амортизаційний фонд практично не впливає на фінансування природоохоронної діяльності. Необхідно відзначити, що цілісної системи пільг щодо стимулювання раціонального природокористування й охорони навколишнього середовища в Україні немає. Екологічне законодавство як інструмент прямої дії потребує подальшого розвитку та вдосконалення.

До інструментів відповідальності належать адміністративна відповідальність; повернення збитків, нанесених навколишньому середовищу, у державний, регіональний та місцевий бюджети. До групи інструментів підтримки раціонального природокористування належать екологічний менеджмент; екологічний маркетинг; екологічний аудит; сертифікація і стандартизація продукції; екологічне страхування ризиків господарської діяльності.

Економічний механізм включає інструменти державного управління природокористуванням; повноваження державних органів виконавчої влади; адміністративно-управлінські функції державних органів. Інструменти державного управління спрямовані на інституціональне регулювання природокористування, раціональність використання природних ресурсів, відповідальність і повернення збитків за результати нераціонального природокористування, ефективність природокористування для наповнення державного бюджету.

Інструменти економічної групи спрямовані на стимулювання раціонального використання природних ресурсів, економічну відповідальність природокористувача, залучення приватних інвестицій в охорону навколишнього середовища, підтримку підприємницької діяльності та протидію корупції. Економічні інструменти регулюють відносини у системі «державні органи влади – суб'єкти природокористування – об'єкти природокористування (природні ресурси, навколишнє природне середовище)».

Інструменти відповідальності включають адміністративні (адміністративна відповідальність за

порушення законодавства й нормативів), правові (повернення збитків у державні, регіональні та місцеві бюджети).

Адміністративні інструменти є достатньо впливовою групою інструментів на систему природокористування. Найбільш ефективно ці інструменти працюють, коли держава володіє всіма природними ресурсами і є природним монополістом. За таких умов адміністративні інструменти без застосування економічних можуть ефективно впливати на раціональність природокористування й охорону навколишнього середовища. Основними інструментами адміністративного впливу на природокористувачів є стандарти, нормативи, закони, постанови, дозволи й заборони, обмеження, ліміти та інспектування діяльності природокористувачів. Найбільш значущим інструментом у системі адміністративного регулювання є стандарт (норматив), який передбачає визначення і встановлення єдиних і обов'язкових для всіх об'єктів природокористування екологічних норм і вимог.

В економічно розвинених країнах плати на нормативне забруднення навколишнього середовища за користування природними ресурсами належать до собівартості виробленої продукції, а штрафні санкції, збитки, плата за понадлімітне забруднення навколишнього середовища є економічними санкціями за рахунок прибутку підприємств і залишаються на підприємстві, що є умовою вжиття заходів з охорони навколишнього середовища. Бажано було би ввести такий інструмент в Україні.

Інструменти підтримки підприємницької діяльності природокористувачів – це екологічний аудит, екологічне страхування, екологічна стандартизація і сертифікація, охорона природних об'єктів та відтворення природних ресурсів. Новими інструментами організаційно-економічного механізму є екологічна сертифікації та екологічний аудит. Екологічна сертифікація передбачає засвідчення ступеня відповідності екологічним вимогам обладнання, технологій і продукції, а також підприємства загалом та його діяльності зокрема. Сертифікація виконує функцію контролю. Екологічне страхування як інструмент організаційно-економічного механізму – це страхова відповідальність за збитки, які нанесені навколишньому природному середовищу та здоров'ю людей. Виробнича діяльність аграрних підприємств та будь-яких інших наносить той чи інший збиток природному середовищу, а потім і здоров'ю людей, тих, хто працює на підприємстві, і тих, хто проживає поруч із підприємством.

Необхідним організаційним забезпеченням раціонального природокористування є інформаційна база про стан та охорону навколишнього середовища. Статистика у системі інформаційного забезпечення відіграє важливу роль. Однак вплив виробництва на навколишнє природне середовище

не знаходить поки що адекватного відображення у статистичній звітності.

Важливими складовими частинами організаційно-економічного механізму є система управління та організаційна структура управління навколишнім середовищем і природокористуванням. Управління природокористуванням – це діяльність держави з організації раціонального природокористування, відновлення природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, а також із забезпечення виконання екологічних вимог природокористувачами. Механізм управління природокористуванням включає інструменти, методи, функції та організаційну структуру.

Інструменти управління природокористуванням включають методи впливу на поведінку й діяльність об'єктів природокористування задля забезпечення раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища.

Основними методами впливу є адміністративні (командно-розпоряджувальні), які обумовлені можливістю державного примусу; економічні, які створюють безпосередньо матеріальну зацікавленість суб'єктів господарювання у вжитті необхідних екологічних заходів, рішень органів управління у сфері природокористування; соціально-психологічні, або методи морального стимулювання, які реалізуються за допомогою інструментів як заохочення, так і дії на порушника.

Метою створення екологічних фондів є формування незалежного від державного бюджету централізованого джерела фінансування природоохоронних заходів, які доповнюють державний бюджет. Екологічні фонди можуть слугувати теоретично одними з основних джерел фінансування екологічних програм у ситуаціях, коли держава з тих чи інших причин не бере активної участі у фінансовому забезпеченні екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища. Екологічні фонди формуються за рахунок плати за забруднення навколишнього середовища, яка має такі дві складові частини: плата за нормативне забруднення й плата за позанормативне забруднення природних ресурсів.

Для реалізації моделі еколого-збалансованого розвитку сільського регіону сформовано організаційно-економічний механізм та визначено відповідні інструменти, які забезпечують організаційну та економічну складові частини з екологічним спрямуванням. Групи інструментів, які мають пряму дію на об'єкт природокористування, – це організаційні інструменти, що поділяються на адміністративно-правові й законодавчі, та економічні інструменти екологічної спрямованості, які мають побічну дію і поділяються на такі групи: стимулюючі, інструменти відповідальності та інструменти підтримки (рис. 1).

Важливою умовою забезпечення якості навколишнього природного середовища є організаційна

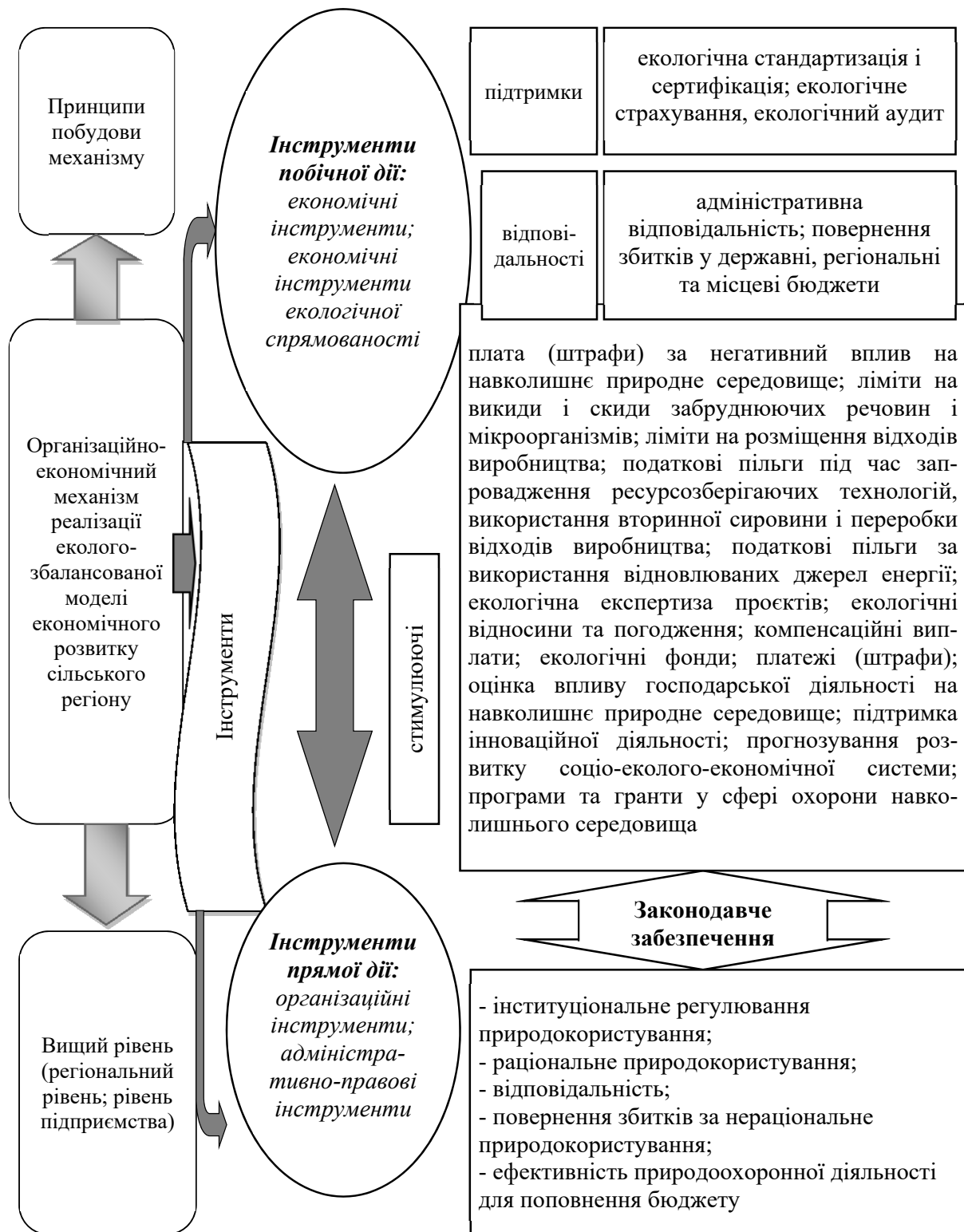

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм реалізації еколого-збалансованої моделі економічного розвитку сільського регіону

Джерело: авторська розробка

структура, яка являє собою систему органів влади й управління у сфері охорони навколишнього середовища та природокористування. До системи управління належать органи державної влади, такі як Президент, Верховна Рада, Кабінет міні-

стрів, прокуратура, Міністерство екології і природних ресурсів України, Департамент екології і природних ресурсів Херсонської обласної державної адміністрації, органи місцевого самоврядування, які мають відповідні повноваження й функції щодо

регулювання господарської діяльності у сфері природокористування. Безпосередньо управління природокористуванням Херсонського сільського регіону здійснюється за територіальним і галузевим підходами.

Діяльність аграрних підприємств та аграрного сектору економіки регулюється також Департаментом агропромислового розвитку Херсонської обласної державної адміністрації. На території Херсонського регіону як сільського регіону діє територіальний принцип управління, який реалізується обласними, районними, місцевими, посилковими та сільськими Радами народних депутатів, що відповідають за стан навколишнього природного середовища, систему природокористування та виконання законодавства й нормативів екологічного спрямування у процесі господарської діяльності.

Галузевий принцип управління проявляється у здійсненні державного контролю за станом навколишнього природного середовища і вжитті заходів з боку органів спеціальної компетенції, а саме галузевих міністерств і відомств, які мають право здійснювати природоохоронні функції. На галузь аграрного сектору економіки Херсонського сільського регіону спрямовані регулюючі функції Міністерства аграрної політики і продовольства України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерства екології і природних ресурсів України, Державного агентства водних ресурсів України, Департаменту екології і природних ресурсів Херсонської обласної державної адміністрації, Департаменту агропромислового розвитку Херсонської обласної державної адміністрації та органів місцевого самоврядування.

Висновки з проведеного дослідження. Науковим дослідженням доведено, що впровадження еколого-збалансованої моделі розвитку сільського регіону є можливим лише завдяки впровадженню системи вирішення конфліктів інтересів між природокористувачами сільського регіону під час використання земельних і водних ресурсів на основі впровадження системи важелів і методів збалансування економічного розвитку, що ґрунтується на теоретичному підході комплексного використання ресурсів для аграрного сектору, територій проживання населення, а саме міст і населених пунктів, накопичення відходів та використання природних ресурсів для рекреації. Для впровадження розробленої моделі науково обґрунтовано організаційно-економічний механізм з відповідним інструментарієм. Обґрунтовано систему організаційних інструментів прямої дії та економічних інструментів побічної дії екологічної спрямованості з урахуванням галузевого й територіального підходів до збалансування еколого-економічного розвитку сільського регіону.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Барановський В.В. До концепції переходу України на модель сталого розвитку. *Економіка України*. 2001. № 7. С. 78–83.
2. Волошин В.В., Данилишин Б.М., Дорогунцов С.И. Основные положения Концепции устойчивого развития Украины. Экономика природопользования : учебник. Киев : Научная мысль, 1998. 480 с.
3. Купинец Л.Е. Экологизация продовольственного комплекса: теория, методология, механизмы : монография. Одесса : ИПРЭИ НАН Украины, 2010. 712 с.
4. Мельник С.І. Соціально-економічні проблеми відтворення та ефективного використання ресурсного потенціалу села : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2004. 428 с.
5. Медоуз Д., Рандерс Й. Пределы роста. 30 лет / пер. с англ. Е.С. Оганесян. Москва : ИКЦ «Академкнига», 2007. 342 с.
6. Трегобчук В.М. Еколого-економічна концепція ефективного і сталого розвитку національного АПК. *Економіка АПК*. 1995. № 6. С. 3–13.
7. Туниця Т.Ю. Економічна політика збалансованого природокористування у контексті глобалізаційних процесів. *Науковий вісник*. 2007. Вип. 17.7. С. 118–126.
8. Фурдичко О.І. Сталій розвиток сільських територій на засадах еколого-безпечного агропромислового виробництва. *Вісник аграрної науки*. 2011. № 3. С. 5–8.
9. Харичков С.К., Садченко Е.В., Иванченкова Л.В. Экологический бизнес и реинжиниринг окружающей среды. *Экономические инновации*. 2009. Вып. 35. С. 447–459.
10. Хлобистов Є.В. Стратегія екологічної безпеки: методологічні підвалини, механізми розробки та реалізації. *Економіка природокористування і охорони довкілля* : щорічник наукових праць НАН України. Київ : Рада по вивченню продуктивних сил, 2006. С. 21–29.

REFERENCES:

1. Baranovskiy V.V. (2001) Do kontseptsii perekhodu Ukrainy na model staloho rozvytku [For the conception of switching Ukraine to the model of sustainable development]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 7, pp. 78–83.
2. Voloshin V.V., Danilishin B.M., Doroguncov S.I. (1998) Osnovnye polozheniya Konceptii ustojchivogo razvitiya Ukrainy [Main theses of the Conception of sustainable development of Ukraine]. *Ekonomika prirodopol'zovaniya: uchebnik*. Kiev: Naukova dumka, 480 p.
3. Kupinec L.E. (2010) Ekologizaciya prodovol'stvennogo kompleksa: teoriya, metodologiya, mekhanizmy [Ecologization of food complex: theory, methodology, mechanisms]. Odessa: IPREEI NAN Ukrainy. (in Ukrainian)
4. Melnyk S.I. (2004) Sotsialno-ekonomichni problemy vidtvorennia ta efektyvnoho vykorystannia resursnoho potentsialu sela [Socio-economic problems of reproduction and efficient use of the resource potential of village]. Kyiv: NNTs IAE. (in Ukrainian)
5. Medouz D., Randers J. (2007) Predely rosta [Growth limits]. Moscow: IKC "Akademkniga". (in Russian)

6. Trehobchuk V.M. (1995) Ekoloĥo-ekonomichna kontseptsiiia efektyvnoho i staloho rozvytku natsionalnoho APK [Ecological and economic conception of the efficient and sustainable development of national agroindustrial complex]. *Ekonomika APK*, no. 6, pp. 3–13.

7. Tunytsia T.Yu. (2007) Ekonomichna polityka zbalansovanoho pryrodokorystuvannia u konteksti hlobalizatsii nykh protsesiv [Economic policy of the balanced environmental use in the context of globalization processes]. *Naukovyi visnyk*, vol. 17.7, pp. 118–126.

8. Furdychko O.I. (2011) Stalyi rozvytok silskykh terytorii na zasadakh ekoloĥo-bezpechnoho ahropromyslovoho vyrobnytstva [Sustainable development of rural

areas on the bases of ecologically safe agroindustrial production]. *Visnyk ahrarnoi nauky*, no. 3, pp. 5–8.

9. Harichkov S.K., Sadchenko E.V., Ivanchenkova L.V. (2009) Ekologicheskij biznes i reinzhiniring okruzhayushchej srede [Ecological business and re-engineering of environment]. *Ekonomicheskie innovacii*, vol. 35, pp. 447–459.

10. Khlobystov Ye.V. (2006) Stratehiia ekoloĥichnoi bezpeky: metodolohichni pidvalyny, mekhanizmy rozrobky ta realizatsii. [Strategy of ecological security: methodological foundations, mechanisms of development and implementation]. *Ekonomika pryrodokorystuvannia i okhorony dovkilia: shchorichnyk naukovykh prats NAN Ukrainy. Rada po vyvchenniu produktyvnykh syl*. Kyiv, pp. 21–29.